

ЛІЗИНГ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Розглянуто проблемні питання функціонування фінансового лізингу як важливого інструменту розвитку підприємств АПК. Проаналізовано законодавчу базу та механізм використання лізингу суб'єктами лізингових відносин. Показано переваги використання лізингу порівняно з банківським кредитуванням та охарактеризовано основні види лізингових компаній. Запропоновано напрямки розвитку лізингових відносин в АПК.

Ключові слова: лізинг, інвестиції, фінансування, лізингові компанії, лізингоодержувач.

На сьогоднішній день розвиток ринкових відносин в нашій країні, робить неминучою зміну поглядів щодо механізмів формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки. Ринок ставить підприємства аграрного сектору у принципово нові відносини з державними організаціями, з виробничими й іншими контрагентами стосовно формування та використання ресурсного потенціалу. Основні проблеми функціонування агропродовольчого ринку за сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні не можна розв'язати без проведення структурної перебудови галузі, без технічного переозброєння та без створення системи комплексного управління, формування та використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки.

Ситуація, що склалася в аграрній галузі, зумовлює необхідність пошуку нових форм фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств з метою формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки України, серед яких важливе місце посідає лізинг. Серед дослідників та їх останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми та звернено увагу на дослідження цього фінансового інструменту, можна виділити А. Кравзюка [4, с. 30], М. Сичова, Н. Шевченко [5, с. 31], О. Ульяненко [6, с. 189]. Однак проблеми переваги та потенціал лізингу для агропромислового комплексу розкриті не повною мірою. Тому метою статті є розгляд можливостей використання лізингу як одного із провідних фінансових інструментів розвитку підприємств АПК.

За сьогоднішньої ситуації в АПК лізинг – найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати агропромислове виробництво, активізувати інвестиційний процес у країні. Загальні правові та економічні засади фінансового лізингу базуються на Законі України «Про фінансовий лізинг» від 16 грудня 1997 року N723/97- ВР (зі змінами та доповненнями).

Лізинг – це вид інвестиційної діяльності, при якому лізингодавець (лізингова компанія) купує у постачальника обладнання чи устаткування (предмет лізингу) і потім здає його в оренду за певну плату, на певний термін і на певних умовах лізингоотримувачу (клієнту) з подальшим переходом права власності лізингоотримувачу.

Процес лізингу показує, що лізинг порівняно з іншими методами фінансування інвестицій характеризується багатьма перевагами для всіх учасників лізингової угоди. Переваги його застосування для лізингоотримувача

полягають у наступному:

- процедура оформлення лізингової угоди є простішою, ніж кредиту;
- відсутня необхідність пошуку застави;
- відсутня необхідність у стопроцентній оплаті об'єкта лізингу одразу;
- перевищення величини лізингових платежів над купівельною ціною обладнання є необтяжливою для лізингоотримувача, тому що вони сплачуються протягом всього терміну дії лізингової угоди;
- фінансування здійснюється протягом всього строку використання активу. При покупці активу з використанням позикових коштів строк погашення позики є меншим за строк його експлуатації;
- умови лізингових контрактів можуть бути досить гнучкими;
- лізинг сприяє підвищенню мобільності інвестиційного і фінансового планування;
- тимчасово вільні фінансові ресурси лізингоотримувача можна використати на інші цілі і тим самим розширити виробничі потужності;
- об'єкт лізингу не підлягає інфляційному впливу.

Звернемо увагу, що згідно з п. 1 ст. 1 Закону України про фінансовий лізинг (далі – «Закон») фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають з договору фінансового лізингу. Договір фінансового лізингу відрізняється від інших орендно-правових договорів тим, що:

- за договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі);
- у лізинговій операції можуть брати участь більше двох осіб: лізингодавець, лізингоодержувач і постачальник, який не є стороною договору лізингу;
- предмет фінансового лізингу надається не тільки у користування, але й у володіння.

Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону відносини, що виникають у зв'язку з договором фінансового лізингу, регулюються положеннями Цивільного кодексу України.

Після закінчення строку фінансового лізингу право власності на предмет лізингу не переходить до лізингоодержувача. Останній у будь-якому випадку зобов'язаний повернути предмет лізингу лізингодавцю (пп. 7 п. 2 ст. 11 Закону). Якщо ж лізингоодержувач бажає

набути право власності на предмет лізингу, то згідно з п. 2 ст. 8 цього Закону він може здобути таке право з моменту сплати ним визначеної договором купівлі-продажу ціни.

Господарським кодексом України регламентовано обов'язковість сплати лізингових платежів за договором фінансового лізингу (п. 1 ст. 292). Закон (п. 2 ст. 16) визначено перелік сум, які можуть бути включені в лізинговий платіж:

- сума, яка відшкодовує частину вартості предмета лізингу;
- платіж як винагорода лізингодавцю за отримане у лізинг майно;
- компенсація відсотків за кредитом;
- інші витрати лізингодавця, що безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу.

Використання лізингового механізму в агропромисловому, так як і в будь-якому іншому секторі економіки, створює ряд суттєвих переваг безпосередньо для лізингової компанії:

- зменшення ступеня ризику, оскільки лізингова компанія є власником активу до повної сплати лізингових платежів лізингоотримувачем;
- можливість прибуткового вкладення тимчасово вільних коштів;
- комісійна вигода, яку отримує лізингова компанія при організації та проведенні лізингової угоди;
- фінансові ресурси лізингу спрямовуються безпосередньо на придбання матеріальних активів тим самим, усуваючи можливість нецільового використання кредитних ресурсів;
- інвестиції у виробниче обладнання через лізинг гарантує генерування доходу, що покриває лізингове зобов'язання.

В цілому, використання лізингу відзначається і позитивними наслідками для країни, в якій здійснюються лізингові операції:

- розширення кола потенційних інвесторів, оскільки в лізинговій угоді беруть участь щонайменше три сторони – продавець-виробник, покупець (лізингова компанія) і користувач лізингового активу (лізингоотримувач). Також учасниками лізингової операції можуть бути банки, страхові компанії та інші інституціональні інвестори;
- розподіл ризиків лізингового проекту між всіма учасниками угоди;
- в умовах становлення ринкової економіки та дефіциту фінансових ресурсів ставка позичкового відсотку не може бути низькою, тому використання лізингу стає більш прийнятним;
- лізинг переорієнтовує кредитну діяльність на потреби виробництва і дозволяє здійснювати виробничі інвестиції в умовах високих темпів науково-технічного прогресу, а також при високій ставці позичкового капіталу.

Враховуючи вищенаведені переваги, лізинг має і певні недоліки, а саме:

- лізингові платежі за фінансовим лізингом сплачуються протягом всього терміну дії договору, навіть якщо науково-технічний прогрес робить лізингове обладнання морально застарілим;
- підвищується складність організації через велику кількість учасників;
- при міжнародному мультивалютному фінансовому лізингу зростає ступінь валютного ризику, який переходить від одного до іншого учасника лізингових відносин.

Слід зазначити, що лізинг розвивається в багатьох

напрямах. На сьогоднішній день склалося кілька типів лізингових компаній, що займають визначну нішу на ринку лізингових послуг і мають свою специфіку діяльності. Усі вони можуть бути розділені на дві групи: компанії комерційного лізингу і компанії державного лізингу.

До першої групи можна віднести наступні компанії комерційного лізингу:

1. Лізингові компанії, створювані банками і використовувані, по-перше, як інструмент розміщення своїх активів і, по-друге, для надання послуг структурам-клієнтам банків.
2. Лізингові компанії, що належать підприємствам, які виробляють машини й устаткування. Вони є дочірніми структурами, і головна їхня задача – забезпечити реалізацію цієї продукції.
3. Регіональні лізингові компанії, що створюються для реалізації місцевих інвестиційних програм.
4. Лізингові компанії, утворені великим фінансово-промисловими групами.

До другої групи належать лізингові структури, утворені за участю держави. Провідну роль серед яких відіграє Національна акціонерна компанія «Укراгролізинг». Через цю велику державну агропромислову лізингову компанію держава здійснює підтримку АПК. Тут інвестиційний механізм лізингу використовується як дієвий важіль у справі технічного переозброєння й оснащення сільського господарства сучасними машинами, знаряддями і механізмами.

Забезпечення сільськогосподарських товаровиробників (лізингоодержувачі) технікою вітчизняного виробництва на умовах фінансового лізингу за рахунок коштів державного бюджету здійснюється на підставі договорів фінансового лізингу, укладених між відповідними компаніями і лізингоодержувачами.

В умовах кризи, коли зупинилися практично усі інші програми підтримки аграрного сектору, зокрема пільгове фінансування та кредитування банками, державний лізинг залишається єдиним шансом придбати нову техніку. Особливо коли це стосується малих та середніх сільських господарств.

Головними причинами обмеженого використання лізингу є недосконалість законодавства, а також механізмів оподаткування, кредитування, амортизації та страхування, монопольне становище лізингодавців на ринку лізингових послуг, слабкий фінансово-економічний стан багатьох аграрних підприємств, їх неспроможність своєчасно та в повному обсязі сплачувати лізингові платежі, висока вартість лізингових угод, яка пропонується рядом лізингових компаній та інші.

З метою активізації розвитку лізингу як в агропромисловому комплексі, так і в країні в цілому, доцільно провести комплекс заходів, які передбачатимуть:

- урізноманітнення джерел фінансування лізингу, поряд з державним нарощення обсягу приватного капіталу;
- удосконалення системи оподаткування, кредитування, амортизації;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;
- розроблення державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг та ін.

Завдяки цим впровадженням лізинг стане гнучким економічним важелем здатним залучити інвестиції,

сприяти підйому вітчизняного агропромислового виробництва, залучити капітал в агропромисловий комплекс економіки країни, забезпечити реальну підтримку агропромисловим підприємствам.

Список літератури

1. Господарський Кодекс України [Текст] : від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Цивільний Кодекс України [Текст] : від 16.01.2003 р. № 435-IV.
3. Про фінансовий лізинг [Текст] : закон України від 11.12.03 р. № 1381-IV.
4. Кравзюк, А. Оперативний та фінансовий лізинг: відмінності в оподаткуванні ПДВ [Текст] / А. Кравзюк // Вісник податкової служби України. – 2010. – №1/2. – С. 30-31.
5. Сичова, М. О. Оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств України через механізм фінансового лізингу [Текст] / М. О. Сичова, Н. О. Шевченко // Економіка АПК. – 2009. – №11. – С. 31-33.
6. Ульяненко, О. В. Актуальні проблеми лізингу як фінансового механізму формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки [Текст] / О. В. Ульяненко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – №4. – С.189-194.
7. Дадашев, Б. А. Удосконалення фінансово-кредитного обслуговування сільського господарства [Текст] / Б. А. Дадашев // Економіка АПК. – 2003. – №11. – С. 70.
8. Дем'яненко М. Я., Лайко П. А., Жук В. М. Фінансування і кредитування сільськогосподарських підприємств [Текст], К.: Урожай, 1995. – 208 с.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua>.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrleasing.com.ua>.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investing.org.ua/lizing_ukrper.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

РЕЗЮМЕ

Коваль Василь

Лизинг как финансовый инструмент развития предприятий АПК

Рассмотрены проблемные вопросы функционирования финансового лизинга как важного инструмента развития предприятий АПК. Проанализирована законодательная база и механизм использования лизинга субъектами лизинговых отношений. Показаны преимущества использования лизинга сравнительно с банковским кредитованием и охарактеризованы основные виды лизинговых компаний. Предложены направления развития лизинговых отношений в АПК.

RESUME

Koval' Vasyl

Leasing as a financial instrument for development of enterprises of AIC

The problem questions of functioning of the financial leasing are considered as an important instrument of development of enterprises of AIC. A legislative base and mechanism of the use of leasing is analysed by the subjects of leasings relations. Advantages of the use of leasing are rotined comparatively with the bank crediting and the basic types of leasings companies are described. Directions of development of leasings relations are offered in AIC.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2010 р.